

Tijdschrift voor Numismatiek

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- & PENNINGKUNDE

VOL. XXIII

Nr 1 - 1973

Redactie : MOORS E.

Bijdrage : Beschermnd lid : 300 fr. te storten aan
Lid : 200 fr.
LE MAIRE, P., 53 de Broquevillelaan, 1200 Brussel of
op P.C.R. 8460.38 van het genootschap te Brussel of
via de Afdelingen

Nederlandse leden : briefwisseling aan MOORS, E.,
Oude Antwerpsebaan, 161, MECHELEN

DE BEHEERRAAD VAN HET EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR
MUNT- EN PENNINGKUNDE EN JEUNESSE NUMISMATIQUE
*biedt aan alle leden en bevriende organisaties zijn beste wen-
sen van geluk en voorspoed voor 1973*

EDITORIAAL

Het *Tijdschrift voor Numismatiek* stelt zijn eerste nummer voor aan de leden van de twee verenigingen ; het « E.G.M.P. » en de « Jeunesse numismatiques », die beslist hebben te fusioneren zoals aangekondigd in het maandblad n° 10, 1972.

Voortaan zal ons tijdschrift bewust deze nieuwe titel dragen. De hedendaagse numismatische wetenschap vraagt steeds meer uitgebreide, directe en degelijke informatie. Daarom werd onze redactieraad verruimd, waardoor het mogelijk wordt gemakkelijker en sneller artikelen en inlichtingen samen te brengen. Een nauwere samenwerking met het Penningkabinet van de Koninklijke Bibliotheek is daarom eveneens nodig gebleken. Wij zijn verheugd dat ons verzoek

om medewerking bij deze instelling een gunstige weerklank gevonden heeft.

Het *Tijdschrift voor Numismatiek* zal ernaar streven diepgaande inlichtingen in verband met de numismatische wetenschap en diverse degelijke artikelen te brengen.

Het wil ook een centraal aktierrein en een ontmoetingsplaats zijn.

Wij hopen dat de lezers ons schrijven; ons hun suggesties laten weten. Hun verzoeken worden gratis ingelast indien zij bepaalde munten zoeken.

Een ploeg van redactieleden spant zich belangloos in opdat het tijdschrift een aanvaardbaar orgaan zou zijn met degelijke rationele informatie.

Wie schrijft een artikel voor zijn tijdschrift? Haar bestaan hangt van U af.

Schrijverstalent hebt U niet, geen zorg, zendt uw gegevens dan toch, wij zetten ze wel in goede orde.

Stippen wij nog aan dat wij noch de wens koesteren, noch het inzicht hebben het *Tijdschrift voor Numismatiek* te laten fungeren als een orgaan voor hen die de numismatiek aanzien als een investering met winstbejag.

Het maandblad is geen inlichtingsblad met de waarden der munten van het jaar 1 tot heden. Brieven in die aard worden niet beantwoord.

DE REDAKTIE

EEN ONUITGEGEVEN MUNT VAN SALZBURG

De muntverzameling van het Penningkabinet werd verrijkt met een tot heden ongekend gebleven gouden 14 dukaten van Salzburg, geschonken door de heer Charles vander Elst. Het muntstuk dat in 1594 geslagen werd voor rekening van de aartsbisschop Wolf Dietrich von Raitenau (1587-1612), kan als volgt beschreven worden:

Voorzijde: WOLF:THEODORIC:ARCHIEP:SALISB:SED:AP:LEG:
Ovaal wapenschild van de aartsbisschop met bovenaan de bisschopshoed en met aan weerszijden de naar elkaar toeziende patroonsheiligen Rupert en Virgil met hun attributen.

Dit 48,65 g wegend goudstuk van 14 dukaten maakt deel uit van de zogenaamde « toren-munten ». Deze muntreeks met specifieke keerzijde, die door de oorlogszuchtige aartsbisschop uitgegeven werd symboliseert niet alleen de fierheid van de opdrachtgever doch tevens zijn vastberadenheid en zijn vertrouwen in God zoals trouwens het keerzijde-omschrift (in mijn hoop tot God zal ik niet ontgoocheld

worden) het klaar en duidelijk verklaart. Deze « toren-munten » die ontegensprekelijk tot de mooiste en bekendste stukken van de Salzburgse numismatiek behoren, werden in vijf onderling verschillende reeksen aangemunt (zie: K. Roll, *Beiträge zur Geschichte des Münzwesens in Erzstifte Salzburg. Die Turmgepräge des Erzbischofs Wolf Dietrich von Raitenau 1587-1612*, verschenen in *Mitteilungen der Numismatischen Gesellschaft in Wien*, Band XV, 11-12, 1919, blz. 49-52 en plaat 5). Uit het werk van Günther Probszt, *Die Münzen Salzburgs*, Bâle-Graz, 1959, alsmede uit voornoemd tijdschriftartikel blijkt dat voor deze reeksen « toren-munten » identieke muntstempels gebruikt werden zowel voor de aanmunting in goud van de verschillende soorten meervoudige dukaten als voor de vervaardiging in zilver van de diverse soorten daalders, veelvouden en onderverdelingen ervan. Het 14 dukatenstuk dat aan het Penningkabinet geschonken werd klasseert zich bij de tweede reeks van de « toren-munten » die in 1594 geslagen werd en waarvan tot op heden volgende muntsoorten gekend waren: goudstukken ter waarde van 12, 10, 9 en 8 dukaten en zilverstukken van 4, 3, 2, 1 en 1/2 taler. Het hier afgebeeld stuk van 14 dukaten dat noch in voornoemde publikaties noch in het werk van Max Bernhart en Karl Roll, *Die Münzen und Medaillen des Erzstiftes Salzburg*, München, z. d., noch in het artikel van Dr. Schildmacher, *Salzburger Goldmünzen die im Bernhart und Roll nicht verzeichnet sind*, in *Frankfurter Münzzeitung* N.F., 3, nr. 36, 1932, blz. 536-537, vermeld staat betekent zowel op numismatisch als op esthetisch gebied een opmerkelijke verrijking van de Salzburgse munten die op het Penningkabinet bewaard worden.

André VAN KEYMEULEN

DE WETGEVING OP DE MUNTVONDSTEN IN BELGIË

In tegenstelling met de recente Nederlandse monumentenwet die door het invoeren van de meldingsplicht, het regelen van het eigen-

domsvraagstuk en vooral het zeer breed omschrijven van wat als monument moet beschouwd worden, ontegensprekelijk de kennis en het wetenschappelijk onderzoek van het monument betracht, vertoont de Belgische wetgeving het eerder chaotisch beeld van een on-samenhangende verzameling bepalingen met een veelal verschillend doel.

Inzake schatten nochtans — de meeste muntvondsten kunnen daar-onder begrepen worden — en inzake losse stukken bevat ons burger-lijk wetboek dat niet want in 1810, jaar was schatver-berging een bepalingen in kwestie regel t bewijsvraag-stuk.

Het zal verder ongetwijfeld nog de vraag op-roepen ie van belastingen zou kunnen doen. Dit aspect jke, zullen we samen met het hogerge-noemd in een volgend artikel behandelen. Het lijkt ons inderdaad meer dan wenselijk dat elke vinder van munt-stukken, of hij nu de grondeigenaar, de huurder, vruchtgebruiker of erfpachter is, of hij nu gewoon voor eigen rekening werkt of voor rekening van een ander, met zekerheid weet of zijn vondst ook zijn eigendom is!

J. LIPPENS

DE MONUMENTENWET IN NEDERLAND

Op 9 augustus 1961 werd in Nederland de zgn. Monumentenwet uitgevaardigd ⁽¹⁾. Monument zijn volgens deze wet :

1. alle vóór ten minste vijftig jaar vervaardigde zaken, welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun volkskundige waarde ;
2. terreinen, welke van algemeen belang zijn wegens daar aanwezige zaken als bedoeld onder 1 ;
3. alle zaken en terreinen, welke van algemeen belang zijn wegens de aan die zaken en terreinen verbonden geschiedkundige herin-neringen. (art. 1 sub b).

In de praktijk worden alle monumenten die dateren vóór het jaar 1000 als archeologisch bestempeld, evenals deze ná 1000 gedateerd voor zover archeologisch onderzoek nodig was om de geschiedenis ervan in al zijn facetten te bestuderen.

(1) Deze wet wordt vrij uitvoerig gedokumentarieerd in een uitgave van de *Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek* : R. H. J. Klok, *Mo-numentenwet en archeologie*, 2de druk, april 1969.

Uit deze wet zullen wij enkele bepalingen aanhalen die van toe-passing kunnen zijn op muntvondsten.

Losse vondsten zonder geldelijke waarde zijn volgens deze wet het eigendom van de vinder. Wie bij ander dan bevoegd graafwerk ⁽²⁾ een voorwerp vindt dat een oudheidkundige vondst is, moet de bur-gemeester van de gemeente waar de vondst werd gedaan hiervan op de hoogte brengen, die op zijn beurt de vondst moet melden aan de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (artikel 24 van de wet).

De enige bedoeling van deze bepaling is ernstig wetenschappelijk onderzoek mogelijk te maken, waarvan de uiteindelijke resultaten door iedereen kunnen geraadpleegd worden. De juiste vindplaats, de vondstomstandigheden, de aard en de datering van het voorwerp zijn voor ernstig onderzoek onmisbare componenten.

Roerende monumenten gevonden bij bevoegd graafwerk (dat ten doel heeft het opsporen of onderzoeken van monumenten) zijn ei-gendom van de persoon of de instelling die dit graafwerk verrichtte. De grondeigenaar krijgt evenwel een vergoeding gelijk aan de helft van de waarde van het monument (artikel 23, lid 2 van de wet).

Met de bedoeling archeologische monumenten te beschermen, is het verboden graafwerk te verrichten dat tot doel heeft het opsporen of onderzoeken van monumenten (zonder toelating van de bevoegde minister).

Uit deze wet blijkt dat er bij de samenstelling ervan grote aan-dacht werd besteed enerzijds aan de mogelijkheid de vondsten te onderwerpen aan eksakt wetenschappelijk onderzoek, anderzijds aan een efficiënte bescherming van het oudheidkundig patrimonium (door onbevoegd graafwerk te verbieden). Daarbij werden de belangen van de toevallige vinder (die eigenaar blijft) en van de grondeigenaar (bij bevoegd graafwerk) volledig gevrijwaard.

W. V.

HET PENNINGKABINET TE LUXEMBURG

Het begin van de verzameling van het penningkabinet te Lux-emburg situeert zich in 1839. Op 22 april van dat jaar schonk M. J. Ulveling, regeringsraadgever, een lot van 97 door hem verza-melde munten aan het Atheneum. Meerdere giften volgden zodat de verzameling 900 munten, medailles en jetons telde toen zij werd

(2) Bevoegd graafwerk dat ten doel heeft het opsporen of onderzoeken van monumenten kan slechts verricht worden door diensten en instellingen die de minister hiertoe bevoegd acht en die zich aan bepaalde regelen moeten houden.

toevertrouwd aan de *Société Archéologique*, die op 2 september 1845 opgericht was. Op 24 oktober 1868 werd deze vereniging officieel de *Section historique de l'Institut grand-ducal*. Vanaf zijn oprichting heeft deze instelling er zoveel mogelijk voor gezorgd het nationaal cultureel patrimonium te vrijwaren. Verschillende muntschatten en afzonderlijke stukken werden hetzij verworven voor de verzameling, hetzij beschreven en gepubliceerd. Het museum was gevestigd in een oud gebouw in de voorstad Pfaffenthal.

In 1922 kocht de Staat het oude huis Collart-de Scherff (op de Vismarkt) met de bedoeling er eens een Staatsmuseum onder te brengen. Op 11 oktober 1927 keurde de *Section historique* met algemene stemmen een besluit van 5 februari 1927 goed waardoor besloten werd de collecties aan de staatsmusea toe te vertrouwen. Vanaf dan werd het beheer ervan door de Staat verzekerd volgens de voorwaarden in voornoemd besluit gestipuleerd. Tussen 1937 en 1939 werden de verzamelingen van de *Section historique*, die zich voorlopig in de kazerne Vauban bevonden naar het nieuwe Museum overgebracht. In 1966 werd het Penningkabinet ingericht en in 1970 werd de permanente numismatische tentoonstelling in het *Musée d'Histoire et d'Art* geopend. De collectie bestaat nu uit 45.000 munten, medailles en penningen waarvan het grootste gedeelte afkomstig is uit het Groothertogdom of betrekking heeft op zijn geschiedenis. De Gallische, Romeinse en Luxemburgse munten beslaan het grootste deel van de verzameling. Verschillende catalogussen werden reeds gepubliceerd, andere zijn in voorbereiding. Het penningkabinet kan de vorsers gipsafgietsels bezorgen (binnen bepaalde redelijke hoeveelheden evenwel). Het penningkabinet is toegankelijk van 8 tot 12 uur en van 14 tot 18 uur (van maandag tot vrijdag), Het adres luidt: Cabinet des médailles, Musée d'Histoire et d'Art Marché aux Poissons, Luxemburg.

Vertaald

Raymond WEILLER

DE NIEUWJAARSPENNING VAN FRANCINE SOMERS

Ter gelegenheid van de jaarwende 1972-1973 heeft de uitgeverij Fibru-Fisch (Edmond Rostandstraat 59, 1070 Brussel) een nieuwjaarspenning uitgegeven die ontworpen werd door Francine Somers. Op de voorzijde worden een naakte man en vrouw voorgesteld die naar een boom toedansen waarvan de linkerhelft reeds lover draagt terwijl onder de verdorde, dode rechterhelft van de kruin een oude man en vrouw aan de kim verdwijnen. Op de keerzijde staat de tekst in cursief schrift « Le temps s'en va, le temps s'en vient ». De penning is uitgevoerd als sleutelhanger in verzilverd brons, heeft een doormeter van 30 mm.

J. L.

KRONIEK

Marcel Hoc

Op 10 december 1972 is de heer Marcel Hoc, ere-hoofdconservator overleden. Marcel Hoc, die op 4 juni 1890 te Jambes bij Namen geboren is, promoveert in 1919 aan de universiteit te Leuven tot doctor in de letteren en wijsbegeerte. In 1912 doorloopt hij een stage bij de Koninklijke Bibliotheek en behaalt in 1913 het diploma van kandidaat bibliothecaris; van januari tot augustus 1914 is hij tijdelijk ambtenaar. Van 1914 tot 1922 onderwijst hij geschiedenis en aardrijkskunde aan het koninklijk atheneum te Verviers. Op 31 juli 1922 wordt hij tot bibliothecaris eerste klasse benoemd bij de Koninklijke Bibliotheek en tot attaché bij het Penningkabinet. In 1925 wordt Marcel Hoc professor aan de hogere handelsschool te Brussel. In 1928 wordt hij aan de universiteit te Leuven belast met de eerste cursus numismatiek die ooit aan een Belgische universiteit werd gedoceerd. Vanaf 1946 is hij daarenboven titularis van de cursussen numismatiek en kunstgeschiedenis aan het hoger instituut voor archeologie en kunstgeschiedenis te Brussel. Na op 25 mei 1929 adjunct-conservator van het Penningkabinet te zijn geworden, wordt hij op 13 juni 1936 conservator van deze afdeling. Op 1 februari 1953 wordt hij hoofdconservator. Op 1 juli 1955 gaat hij met pensioen.

Vanaf 1922 bezorgt Marcel Hoc vele artikelen aan de publicatie *Bibliotheca belgica* waarvan hij een der directeurs zal worden. Regelmatig verleent hij zijn medewerking aan het tijdschrift *Revue belge de numismatique* waarvan hij vanaf 1927 co-directeur is. Van 1949 tot 1955 en van 1967 tot 1970 is hij voorzitter van de « Société royale belge de numismatique ». In 1970 wordt een nummer van de *Revue belge de numismatique* als feestbundel opgedragen aan Marcel Hoc, erevoorzitter van de « Société ».

Zijn belangrijkste werken op het gebied van de numismatiek zal hij publiceren gedurende de actieve 17 jaar die hij als gepensioneerde doorbracht : in 1960, *Les monnaies des Pays-Bas bourguignons et espagnols, 1434-1713*, in samenwerking met H. Enno van Gelder, en in 1970, *l'Histoire monétaire de Tournai*.

Armand Bonnetain

Op 24 januari 1973 overleed op de leeftijd van 89 jaar te Ukkel de bekende medailleur Armand Bonnetain, ontwerper van verschillende Belgische en vreemde munttypes. In een van de volgende afleveringen van het Tijdschrift zullen we uitvoerig terugkeren op de persoon en de bedrijvigheid van deze uitstekende kunstenaar.

De medaille in België

Vanaf 1969 publiceert het penningkabinet te Brussel een catalogus van kunstmedailles die in België vervaardigd zijn. Van elk stuk wordt de fotografische reproductie gegeven vergezeld van historische, artistieke en technische inlichtingen. Tot 1972 verscheen deze publicatie (per kwartaal) op losse bladen. Vanaf 1973 zal « De medaille in België » jaarlijks in boekvorm verschijnen. Rond de maand mei zal deze bijdrage gedrukt zijn. De uitgave van mei 1973 zal alle originele medailles bevatten die in België gemaakt en uitgegeven zijn gedurende 1972. Dit werk kan verkregen worden door storting of overschrijving van 200 F. op P.C.R. 200 van de Bank Lambert met de vermelding « voor rekening G 8570.63 van « De medaille in België in 1972 ».

Koninklijk Genootschap voor Numismatiek

Op 2 december 1972, hield het Koninklijk Genootschap voor Numismatiek een vergadering.

Twee sprekers kwamen aan de beurt. R. Van Laere hield in het Nederlands een uiteenzetting over de numismatische verzameling van de Rijksuniversiteit te Gent. Deze verzameling die zeer rijk is, is weinig bekend. Zij werd in 1822 begonnen. Toen kocht koning Willem I immers een privé-verzameling. Sindsdien kende zij ver-

schillende wederwaardigheden. R. Van Laere heeft nu de middel-eeuwse en moderne munten, medailles en penningen gerangschikt zodat deze door het publiek kunnen worden geraadpleegd. Dit is niet het geval met de antieke munten.

Michel Thijs sprak over het muntwezen van de Gallische keizers in de derde eeuw.

The New York International Numismatic Convention

Deze manifestatie heeft plaatsgegrepen op 8, 9 en 10 december 1972 in een groot hotel van New-York City. Zij bestond uit :

- een numismatenbeurs waarop 50 beroepsnumismaten (uitgezocht onder de belangrijkste) toegelaten waren ; meerdere kwamen uit Europa.
- een tentoonstelling (opgevat als wedstrijd).
- de openbare veiling van een verzameling, nl. deze van Oscar P. Schilke, auteur van « America's foreign coins ».
- tentoonstelling van boeken door drie Amerikaanse uitgevers.
- een vergadering van het Amerikaans genootschap voor de studie van de Franse numismatiek gedurende dewelke Georges Salin, een van de beste kenners van de Franse koninklijke munten een voordracht hield over de muntsiag te Rijsel.

Tentoonstelling Geminiacum

Het Centre d'Éducation Populaire et de Promotion Culturelle richt van 30 april tot 7 mei eerstkomend in het gemeentehuis van Liberchies een tentoonstelling in over het onderwerp « Geminiacum, il y a 2.000 ans ». Naast andere voorwerpen zullen ook een aantal munten waaronder exemplaren uit de in 1970 ontdekte muntschat van Liberchies, tentoongesteld worden.

Tentoonstelling Harry Elstrøm

In de Cercle Gaulois, Wetstraat 5, te Brussel, stelde Harry Elstrom van 1 december 1972 tot 6 januari 1973 een aantal beeldhouwwerken, recente tekeningen en het merendeel van zijn omvangrijk medailleerwerk tentoon. Onder de 60 meestal gegoten medailles bevonden zich eveneens de allerlaatste creaties van de kunstenaar, t. w. de portretten van de egyptoloog J. Capart, kardinaal Suenens, dr. med. P. van Der Schueren, bibliothekaris Van Cauwenberg en het dubbelportret van de koninginnen Elisabeth en Fabiola ; deze laatste medaille is een in goud gegoten stuk dat in opdracht van de organisatoren van de Koningin Elisabethwedstrijd 1972 vervaardigd werd.

Tentoonstelling van de medailles van Jan Raszki

In Polen werd in het Museum Sztuki Medalierskiej (Lynek Ratusz, Wroclaw) een tentoonstelling ingericht van de medailles van Jan Raszki ter herdenking van de honderdste verjaardag van de geboorte van de kunstenaar (2 mei 1871 - 23 november 1945). Onder de tentoongestelde werken vallen vooral de vele portretten op van militairen w. o. generaal Sikorski, geneesheren, kunstenaars w. o. Paderewski, geleerden en numismaten w. o. Marjan Gumowski, daarnaast ook nog verschillende muntontwerpen o. a. de 1 dukaat 1939. Opmerkelijk zijn ook de tedere vrouwenfiguren en de dynamische uitbeeldingen van Poolse cavaleristen.

De katalogus van de tentoonstelling (Adam Wiecek, « Jan Raszka, Medale i Plakiety », Wroclaw 1972, 72 pp. + 49 pl.) werd opgesteld door de konservator van het Museum Sztuki Medalierskiej. De in het Pools gestelde, 19 bladzijden beslaande biografie van de kunstenaar heeft de auteur door een korte, in het Frans gestelde samenvatting laten volgen. Tenslotte worden er van de 145 in de kataloog beschreven medailles niet minder dan 79 afgebeeld op ware grootte en dit op werkelijk onberispelijke wijze.

Nieuw Duits tijdschrift

Sinds begin 1972 geeft nu ook het « Gesellschaft der Deutsche Medaillenfreunde » (527 Gummersbach 1, Nordring 3, Keulen) een aantrekkelijk opgevat keurig geïllustreerd, ca. 40 blz. beslaand drie-maandelijks tijdschrift uit met als titel « Medaillen en Plaketten ». De abonnementsprijs bedraagt 22 DM ; losse nummers kosten 6,5 DM.

Louise Metz

Het Penningkabinet van de Koninklijke Bibliotheek verwierf van kunstenaar Louise Metz 5 gegoten munt penningen. Het betreft 3 bronzen medailles waaronder een prachtig portret van Charles De Gaulle, een evokatie van de moord op de Israëliëse deelnemers aan de Olympische spelen te München 1972 en een Unctadherdenking. De 2 zilveren medailles geven de portretten weer van Spinoza en Pieter Paul Rubens.

MUNTEN — NIEUWS

In het julinumnummer is een fout geslopen. In **Zweden** werd 1 kroon in zilver geslagen in 1952-68. De nikkelen stukken bestaan met jaar-

tallen : 1968, **69**, 70, 71, 72. Het stuk van 2 kronen werd in zilver geslagen van 1952-**66**. De nikkelen stukken bestaan enkel met jaartallen 1968, **69**, 70, 71. De laatste 5 kronen van het groot formaat 1971, heeft het muntteken U in de laats van Ts en wordt nu reeds tegen 300 fr verkocht in Duitsland. In **Zweden** wordt in november 1972 een herdenkingsmunt verwacht van 5 kronen. Einde augustus waren in **Zwitserland** nog maar alleen 5 c en 50 c in omloop met het jaartal 1971. Van het 5fr-stuk met jaartal 1970, en dus zonder muntteken, kon men op de Eidgen. Staatskassa in Bern slechts 1 stuk per persoon bekomen. Voor meer exemplaren is men aangewezen op de handel ; evenzo voor de 1 c en 2 c 1970 zonder muntteken, die 50 c kosten voor de twee stukken.

Als we de lijst verder alfabetisch afwerken, hebben we in **Bulgarije** 5 Leva 1970 Ag « Iwan Wasow » en 5 Leva 1971 Ag « Georgi Rakowski ». In **Denemarken** is de laatste reeks van 1, 2, 5, 10, 25 òre, 1 kr en 5 kr 1972 verschenen met beeltenis van koning Frederik IX of initialen FR IX. Deze munten dragen voor de eerste maal het muntmeestermerk S ♡ S in plaats van C ♡ S. In november 1972 verwacht men een herdenkingsstuk van 10 kronen 1972 « Frederik-Margarete » in zilver 0.800. In 1973 zullen geen 1 en 2 òre-stukken meer geslagen worden.

In **Duitsland** is de serie der 10 DM. Olympiademunten nu rond, met 6 verschillende motieven, waarvan 1^e en 5^e dezelfde afbeelding vertonen, doch op het eerste staat : « in Deutschland », en op het 5^e staat : « in Munchen ». De prijs van het eerste stuk is ook reeds het dubbele. Nieuwe 5 DM-herdenkingsstukken zijn aangekondigd en het stuk van 50 pf 1972 zal het laatste zijn met geriffelde rand. Vanaf 1973 worden deze stukken geslagen met gladde rand. In **Duitsland D.D.R.** zijn 5 Mk « Berlin », 10 Mk « Buchenwald » en 20 Mk Fr. v. Schiller » in nikkel en 20 Mk « Lucas Cranach » in zilver uitgekomen in 1972.

In oktober kregen we nog twee stukken : 5 Mk « Brahms » en 20 Mk « W. Pieck » in Ni. In **Engeland** zijn de laatste munten van het pond/shillingstelsel nog maar eens herslagen met het jaartal 1970. Deze Proofset van de Royal Mint bevat : ½ d, 1d, 3d, 6d, 1 sh (Schotland) 1 sh (Engeland), 2 sh, en 1/2 crown. Daar het stuk van 1 penny en ook 3d in 1970 en de andere zelfs nu nog gangbaar zijn in Engeland, zijn het dus echte munten. Alleen de halve penny en de halve crown waren reeds in 1969 uit de omloop genomen. Deze twee stukken kunnen slechts als penning of medalje beschouwd worden. De ganse set kost 600 fr, maar daarvoor bekomt men dan ook 6 muntstukken in proof, dus mooier dan FDC, terwijl de reeksen van 4 Olympiamunten verkocht worden tegen 700/800 fr, voor stukken die men niet met het vergrootglas mag bekijken, want ze vertonen allemaal krassen en beschadigingen. Van **Engeland, Ierland, Guernsey, Jersey** en het **eiland Man** bestaan ook sets met het jaartal 1971 in het nieuwe de-

cimale muntstelsel. Ze bevatten elk de waarden : 1/2, 1, en 2 NP in koper ; 5, 10 en 50 NP in nikkel.

In **Griekenland** is de reeks 50 lepta, 1, 2, 5 en 10 drachmen met beeltenis van koning Paul herslagen, nu met een ander motief op de keerzijde. De stukken van 50 en 100 drachmen 1967 worden nu ook als munt erkend en zijn opgenomen in de kataloog Yeoman. In **Hongarije** slaan ze maar telkens nieuwe forinten. We hebben 2 ft. Y 81 CuNi van 1957/61, Y 81 a CuNi van 1962/69 en Y 115 CuZn in 1970. In **Oostenrijk** kregen we in zilver 50 sch « Univ. Salzburg » met het foutieve jaartal MCMLXII, waarin dus een X ontbreekt, vermits wij nu in 1972 zijn? Nog een 25 sch « M. Ziehrer » en een 50 sch « Hochschule für Bodenkultur » komen dit jaar uit. De stukken van 2 groschen worden sinds 1969 enkel nog in proof geslagen ; ze zijn praktisch niet meer in omloop en alleen nog te kopen in proofsets. In **Polen** zal een herdenkingsmunt « Fr. Chopin » uitkomen. In **Portugal** zijn 2 stukken van 10 centavos de gewone reeks komen aanvullen : Y 75 Al 1970 en Y 71 Al 1971. Er is ook een herdenkingsmunt van 50 Esc. 1971 Ag « Banco do Portugal ». **Tsjeko-Slowakije** levert ons 50 K 1971 Ag « 50 j KSC », 50 K 1971 Ag « Hviezdoslav », 100 K 1971 Ag « Josef Manes », 20 K 1971 Ag « Sladkovic » en 50 K 1972 Ag « Myslbek ». In **Turkije** is er de FAO-uitgifte 10 K 1971 in brons en 2 Lira 1970 in chroomstaal, ook 2 herdenkingsmunten : 25 Lira 1970 Ag en 50 Lira 1971 Ag « Alparslan ». In **Yoegoslavië** tenslotte is er de FAO-uitgifte van 2 en 5 dinar 1970 in CuNi en in 1971 dezelfde 2 munten met een licht gewijzigd motief en zonder de letters FAO.

Boom

S. GOOSSENS

BOEKBESPREKING

VOOR LEEK EN BEGINNELING

In de Nederlandse reeks *Dichtbij*, series met studie- en werk materiaal voor geschiedenis, publiceerde prof. Dr. A. N. ZADOKS/JOSEPHUS JITA een zeer overzichtelijke, vlot geschreven bijdrage over Romeinse keizersmunten (1). In een eerste hoofdstuk geeft de auteur een lijst van de verschillende Romeinse keizers.

De eerste functie van de muntstukken is als betaalmiddel dienst te doen. Tot de 2de eeuw V. C. droegen de Romeinse munten waar-

(1) Prof. Dr. A. N. ZADOKS/JOSEPHUS JITA, *Romeinse Keizersmunten*, in de reeks : *DICHTERBIJ*, series met studie- en werkmateriaal voor geschiedenis onder redactie van C. M. H. Bosch en drs. H. G. Leik, s. 1., s. d., 8°, 28 p.

detekens, nadien werd de waarde onderscheiden naar het materiaal, de grootte en de kleur.

Munten zijn ook een interessant communicatiemiddel en zelfs propagandamateriaal. De voorzijde draagt de portretbuste van de keizer, die zich niet realistisch liet afbeelden maar zoals hij wenste gezien te worden (vb. met de lauwerkrans van de imperator). Ook de keerzijde geeft vaak een heel programma : de verwezenlijkingen of de projecten van de keizer worden er uitgedrukt (vb. Nero's zorg voor de voedselvoorziening : afbeelding van de aanvoerhaven van Ostia).

Voor ons hebben de keizersmunten (zoals alle muntstukken trouwens) een groot wetenschappelijk belang. In de eerste plaats zijn het historische documenten die het ons mogelijk maken de politiek van de keizers te volgen daar waar schriftelijke bronnen ontbreken. Voor de economische geschiedenis zijn zij onontbeerlijk (devaluaties, inflatie, geldontwaardingen, prijsstijgingen, zijn eruit af te lezen). Muntvondsten kunnen een licht werpen op de handelsbetrekkingen. Ook voor de archeologie zijn de munten een onschatbare bron. Vaak zijn zij een aanwijzing voor de datering van opgegraven monumenten.

De Romeinse keizersmunten werden geslagen met twee stempels waarin de voorstellingen in negatief ingesneden waren. Onder Trajanus (98-117), waren reeds 1500 à 2000 man (staf + personeel) aan de munt verbonden.

De auteur is terecht van oordeel dat het moeilijk is de koopkracht van de Romeinse keizersmunten te bepalen. Ten gevolge van de continue geldontwaarding zou dit trouwens per periode moeten gebeuren. Daartoe bezitten wij evenwel onvoldoende gegevens over prijzen en lonen.

Een overzicht van de Nederlandse musea waar Romeinse munten bewaard zijn en een beknopte bibliografie besluiten dit werkje.

Dit boek richt zich tot de leek die nog niet in contact kwam met Romeinse munten, maar bevat ook nuttige inlichtingen voor de « kenner » die er wellicht enkele nieuwe gezichtspunten zal in terugvinden. Elk aspect dat behandeld wordt, is rijkelijk geïllustreerd.

W. V.

INLICHTINGEN

VRAAG en ANTWOORD

Talrijk zijn de verzamelaars die, door geduldig zoeken van goede gegevens hun verzameling tot een waardevol geheel uitbouwen.

Ons maandblad wil U hierbij nog meer helpen om de verspreiding van uw inlichtingen, gegevens of onuitgegeven wetenswaardigheden.

Indien U een bijzonderheid vastgesteld hebt, en nog niet gepubliceerd, indien U een ongekennde variants hebt ontdekt, schrijf ons, anderen zullen er belangstelling in vinden.

Indien U bij het identificeren van uw munten op een raadsel of een twijfel stuit, schrijf ons, wij publiceren uw vraag, misschien kan een andere lezer het antwoord geven.

Ons adres: Redaktie, Oude Antwerpse baan 161, Mechelen.

Indien U uitdrukkelijk verzoekt wordt uw naam niet vermeld of herleidt tot de initialen.

Een onuitgegeven Belgische variëteit

Een lid van de afdeling Brussel bezit een belgisch 20 fr. stuk 1949, franse tekst geslagen in medailleslag en gevonden in de gewone omloop. Betreft het hier een enig exemplaar?

Zijn er nog meer gelukkige bezitters van dergelijke zeldzaamheid? Laat het ons weten.

Zoek te kopen en/of te ruilen

Belgische noodbriefjes 1914/18 en 1940.

Schrijven aan J. PEETERS, Gemeentestraat 170, 3200 Kessel-Lo
Tel. 016/33208.

Zoek gouden munten met de beeldenaar van Johanna de Waanzinnige met of zonder haar echtgenoot Filip de Schone, die leefde rond 1500 en regeerde over onze streken en Spanje.

Schrijven aan Dr RAY J. WOLD, Jan van Rijswijcklaan 122, 2000 Antwerpen.

Een numismatisch probleemje

De numismatiek is een zeer omvangrijk gebied waarvan munten en penningen de hoofdschotel vormen. De munten (althans de goed bewaarde) zijn meestal vrij gemakkelijk te identificeren. Penningen stellen ons dikwijls voor problemen.

Wie ons bij volgend stukje aanvullende inlichting kan bezorgen, danken wij. Ziehier over welke penning het gaat: een rond stukje van 19 mm. doormeter in cupro-nikkel, met sleet (teken van veelvuldig gebruik). Op de voorzijde, bij de rand staat het volgende vermeld: CENTRAL SANTA LUCIA CIBARA. Het middenveld is door een paretrand omsloten; binnen deze krans een palmboom. Een zelfde schikking vinden wij op de keerzijde. Rondom: VALE POR UNA RACION 1884. In het middenveld als monogram (de

letters doorheen verweven) S L R (Santa Lucia R). Deze penning is in « muntslag » aangemaakt.

De tekst van de keerzijde brengt ons ertoe het stuk toe te schrijven aan een of andere plantage waar het als priveegeld of als een penning geldig voor een eetmaal gebruikt werd.

Wie weet en zegt beter?

St. Lucia of St. Lucie is één van de voorname eilanden « onder de wind » in de Caraïbische zee. In 1783 nog onder Frans bestuur, werd het aan Engeland overgedragen in 1814. Het eiland werd in 1502 door Colombus ontdekt en speelde later een voorname rol in de scheepsbevoorrading i.z. voor kolen (1).

PITTOORS P. F. J.

Algemene Vergadering van het E.G.M.P.

3 JUNI 1973 te 10 uur

NAMEN. Musée de Croix. Place Saint-Anbain.

Dagorde: Welkomwoord door M. Baurin.

Verslag van de voorzitter De Bæck.

Verslag van de schatbewaarder Le Maire.

Ontslag van opdracht in de raad.

Herkiezing van beheerraad, geen voorzitter v/ afdeling.

Officiële opening numismatische Tentoonstelling.

Opening van de muntenbeurs in de zalen van « Cercle militaire », rue Lucien Namèche.

Middagmaal te bekomen bij « Maison de la Culture », aan de samenvloeiing van Samber en Maas.

Ruilbeurzen

NIJVEL: 18. 3. 1973. Ruildag van 9.30 - 17.30 uur.

1e verdieping Café de l'Union Grand-place, 27 te Nivelles.

Dineren ter plaatse mogelijk.

LUIK: 14. 4. 1973. Ruildag van 8-18 uur.

Palais des Congrès te Luik.

LEUVEN: 27. 5. 1973. Nationale ruildag van 9-18 uur.

Gemeentelijke feestzaal « Het Bad », Kessel-lo.

GENT: 6. 5. 1973. Internationale Ruildag van 10 uur af.

Zalen « De Vooruit ». St. Pietersnieuwstraat, Gent.

(1) Door meerdere auteurs of medewerkers werd het volgende werk geraadpleegd: *The Guide Book and Catalogue of British Commonwealth Coins: 1649-1971*, ook genaamd: *The Encyclopedia of British Commonwealth*, Winnipeg, 1971. Het bovenvermeld stuk staat er niet in (vermoedelijk omdat het een penning is).

VERGADERINGEN DER AFDELINGEN

- Antwerpen*: 2^e en 4^e zaterdag der maand te 15 uur. Hotel « Billard Palace » Kon. Astridplein 40 te Antwerpen (aan centraal station).
- Brugge*: 2^e dinsdag der maand te 20 uur. Hotel « Terminus » 't Zand 16 te Brugge.
- Brussel*: 1e en 3e donderdag te 20 uur van elke maand. Hotel « Les accacias » Fonsnylaan 6 (achter de zuidstatie). Toegang te 19 uur.
- Charleroi*: 2e zondag der maand te 9 uur. Palais des Beaux Arts de Charleroi, Place du Manège te Charleroi.
- Gent*: 1e zaterdag van 14,30 u. tot 18 uur. 3e zondag der maand van 9.30 uur tot 13 uur. Café « Colombophile » President Rooseveltlaan 9 (Zuidpark) te Gent.
- Hasselt*: 1e zaterdag der maand 14-18 uur. Periode 1/9 - 31/6. 3e zondag der maand 10-12.30 uur. Cultureel Centrum Hasselt.
- Kortrijk*: 3e zondag der maand te 15 uur. Hotel « du Nord » Statieplein 2 te Kortrijk.
- La Louvière*: 4e zondag der maand te 9 uur. Café de la Régence, Place Communale te La Louvière.
- Liège*: 3e zondag der maand, uitgezonderd juli en augustus, te 10 uur in café « Le Paris » 31 place de la République Française te Liège.
- Mons*: 4e zondag der maand te 10 uur. Aux Armes de Bootle, rue de Nimy (bij de Grote Markt) Mons.
- Moeskroen*: 1e zondag der maand te 15 uur. Excelsior Grote Markt 23 te Moeskroen.
- Nivelles*: 2e zaterdag van de maand te 14.30 uur en 3e zondag der maand van 10 uur tot 12.30 uur. « Café de l'Union » Grand Place te Nivelles.
- Namur*: 3e vrijdag te 18,30 uur. 1e zondag der maand van 10 uur tot 12 uur. Cercle Militaire, Rue Déwé (place Leopold).
- Mulhouse*: 3e zondag van de maand van 9.30 uur tot 12 uur. Salon Vert du Buffet. Central Station te Mulhouse (Frankrijk).
- St. Kat. Waver*: 1e en 3e vrijdag der maand om 20 uur. Café « De Wereld » Markt 5 St. Katelijne Waver.
- Leuven*: 1e zondag der maand te 9.30 uur. Café « Rubens » Bondgenotenlaan 15 te Leuven.
- Tienen*: 4e zondag van 10 uur tot 13 uur. De Toekomst Stationsplein 72 te Tienen. (IVe Lanciersslaan 72).